

ВІСНИК

ЖИТОМИРСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

Випуск 5 (77)
Науковий журнал,
заснований у серпні 1998 року
(виходить шість разів на рік)

Вид-во ЖДУ ім. І. Франка
Житомир
2014

Видається за рішенням вченої ради Житомирського державного університету імені Івана Франка
(протокол № 2 від 26.09. 2014 року).

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:
Відповідальний редактор:
Відповідальний секретар:

доктор філософських наук, професор П. Ю. Саух
доктор педагогічних наук, професор Н. А. Сейко
Н. П. Бірук

Члени редколегії: *Філософські науки*

доктор філософських наук, професор А. А. Герасимчук
доктор філософських наук, професор О. П. Поліщук
доктор історичних наук, професор О. М. Швидак
доктор хабілітований, професор Й. Бремер (Республіка Польща)
доктор філософських наук, професор А. М. Колодний
доктор філософських наук, професор А. Є. Конверський
доктор філософських наук, професор В. І. Муляр
доктор хабілітований, професор Г. Остап (Республіка Польща)
доктор філософських наук, професор В. І. Ярошовець

Педагогічні науки

доктор педагогічних наук, професор О. Є. Антонова
доктор педагогічних наук, професор О. А. Дубасенюк
доктор педагогічних наук, професор М. В. Левківський
доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор Р. Ф. Ахметов
доктор психологічних наук, професор, академік АПН України І. Д. Бех
доктор педагогічних наук, професор Г. П. Васянович
доктор педагогічних наук, професор О. О. Коростельов (Російська Федерація)
доктор хабілітований, професор Т. Левовицький (Республіка Польща)
доктор педагогічних наук, професор В. В. Обозний
доктор педагогічних наук, професор Л. П. Пуховська

Філологічні науки

доктор філологічних наук, професор П. В. Білоус
доктор філологічних наук, професор В. М. Мойсієнко
кандидат філологічних наук, професор А. В. Сингаївська
доктор філологічних наук, професор О. С. Чирков
доктор філологічних наук, професор І. Р. Буніятова
доктор філологічних наук, професор Ю. Гіллесгайм (Федеративна Республіка Німеччина)
доктор філологічних наук, професор В. Є. Головчинер (Російська Федерація)
доктор філологічних наук, професор К. Г. Городенська
доктор філологічних наук, професор Т. В. Кияк
доктор філологічних наук, професор М. П. Кочерган
доктор філологічних наук, професор А. Е. Левицький
доктор філологічних наук, професор В. В. Німчук
доктор хабілітований, професор Д. Томчук (Республіка Польща)
доктор хабілітований, професор Б. Г. Шевчик (Республіка Польща)

Природничі науки

доктор біологічних наук, професор А. П. Стадниченко
доктор біологічних наук, професор, член-кореспондент НАН України І. А. Акімов
доктор біологічних наук, професор О. М. Арсан
доктор біологічних наук, старший науковий співробітник І. В. Довгаль
доктор біологічних наук, старший науковий співробітник П. Д. Клоченко
доктор біологічних наук, професор М. Ф. Ковтун
доктор біологічних наук, професор С. В. Межжерін
доктор біологічних наук, професор, академік НАН України В. І. Монченко
доктор сільськогосподарських наук, професор В. М. Сабодаш
доктор біологічних наук, професор В. І. Щербак

Свідоцтво Державної реєстраційної служби України **КВ № 20016-9816ПР** від 28.05.2013 р.
Наукове періодичне видання

ВІСНИК ЖИТОМИРСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
Випуск 5 (77), 2014 р.

Сайт видання: <http://visnyk.zu.edu.ua>

Макетування: Прилуцька Н. С.

Коректор: Караванська Є. В.

В усіх статтях збережено орфографію та пунктуацію авторів

Підписано до друку 02.12.2014 р. Формат 60x90/8. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Друк різнографічний. Ум. друк. арк. 40.0. Обл.-вид. арк. 38.0. Тираж 300. Замовлення 251.

Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: серія ЖТ №10 від 07.12.04 р.
електронна пошта (E-mail): zu@zu.edu.ua

Україна, 10008, м. Житомир, вул. В. Бердичівська, 40. тел. 37-40-42 37 35 10

PHILOLOGICAL SCIENCES.....	170
Hillesheim Jürgen. Fatal Edges. On Social Issues in the "Bourgeois Tragedy" by G. E. Lessing "Emilia Galotti".....	170
Kravtsova Yu. V. Modelling in the Modern Linguistics.....	181
Hyryn O. V. Degrammatization as a Phenomenon in English.....	190
Kabov A. V. Linguopragmatics and Polyphony of the Spanish Subjunctive Mood in the Contemporary Press (on the Material of Newspapers El País, ABC, El Mundo).....	194
Kuznyetsova I. V. Allusion as a Title: Notional and Conceptual Approach (on the Material of English-Language Belles-Lettres Texts of the XX-XXI Centuries).....	199
Moroz L. V., Kushnir N. V. The Problem of Translation Transformations Typology.....	204
Savelieva N. O. Logical and Philosophical Foundations for the Study of Deontic Modality.....	209
Trubenko I. A. Functional Peculiarities of Metonymy in the English Modernist Prose.....	215
Vavrinchik R. Ya. Explicit and Implicit Performative Speech Acts.....	220
Truba G. M. The Interaction of Voice and Aspectuality Categories on the Conceptual Level (the Level of Boundedness / Unboundedness).....	226
Stoliarchuk O. V. Affixation as One of Productive Ways of Derivation of Youth Slang Words (on the Examples from English, German, Ukrainian and Russian).....	230
Antonov A. V. Age as a Component of the Personage's Communicative Style (on the Material of the Modern American Drama).....	236
Berezina Yu. O. The Realization of Closed Consonants in the Old High German Epic Poetry "Lay of Hildebrand" ("Hildebrandslied").....	240
Bigdan M. V. Generative Theories and Methods in the Diachronic Studies of the English Quasi-Impersonal Sentence.....	245
Velychko N. M. Forms of Address in the Family (Based on the German Language Material).....	252
Kasiyan G. V. The Speech Etiquette as a Way of Realizing the Communicative Strategies in the Social-Politic Discourse.....	258
Kobzeva O. O. The Metacommunicative Strategy in the Judge's Speech in the American Court Discourse.....	264
Kovalenko K. A. Metaphor as a Dominant Trait of the Text of French Folk Riddles.....	269
Kutsenko M. M. Pseudonymization by Mykola Khylyovy in the Aspect of the Structural Psychoanalysis.....	273
Shcherbak O. V. Women in "Gustynsky Chronicle".....	282
Yanush Ch. M. The Semantic Reconstruction of Words Heimat and Vaterland as Key Components of the Linguocultural Concept "HOMELAND" in the German Language.....	291
Stepanets' K. V. The Third-Aided Dialogue (I. Bagrianyi, B. Brecht and J. Hašek).....	297
SCIENTIFIC LIFE.....	305
Kozlovets' M., Kyrychok O. Philosophical Cultural Ideas of Kyiv Rus in the Context of Modern Civilizational Changes.....	305
Khalin V. V. Creative Literature Teacher's Birth: the Review on the Monograph by Olga Kutsevol "Theoretical-Methodic Bases of Future Literature Teachers' Creativity Development".....	310
Chyrkov O. S. Review on the Monograph by V. M. Nazarets' "Genre Modifications of Ukrainian Addressed Lyrics".....	314

Журнал "Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка"
внесено до переліку наукових фахових видань України,
в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт
на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук:
з філософії – постанова ВАКУ № 1-05/3 від 14 квітня 2010 р.;
з педагогіки – постанова ВАКУ № 1-05/4 від 26 травня 2010 р.;
з філології – постанова ВАКУ № 1-05/5 від 1 липня 2010 р.

ЕКСПЛІЦИТНІ ТА ІМПЛІЦИТНІ ПЕРФОРМАТИВНІ МОВЛЕННЄВІ АКТИ

У статті уточнено розуміння імпліцитних та експліцитних перформативних мовленнєвих актів у сучасній лінгвопрагматичній та обґрунтовано, чому доцільніше вивчати останні – адже тільки вони є унікальними дискурсивними елементами, що безпомилково вказують на іллокутивну силу мовленнєвої дії, реалізованої мовцем. З'ясовано, що експліцитні перформативні мовленнєві акти бувають трьох різновидів – канонічними, модифікованими та номіналізованими. А відсутність засобів модифікації та низька залежність від контексту забезпечують вищий ступінь експліцитності.

Ключові слова: мовленнєві акти, імпліцитні перформативи, експліцитні перформативи, іллокуція, контекст, дія.

Постановка проблеми. Дихотомії експліцитності та імпліцитності у дискурсі присвячено чимало лінгвістичних пошуків. Експліцитне вираження смислу асоціюється з тотожністю сигніфіката і денотата [1: 35] та є закріпленим у мовних конвенціях буквальним значенням мовних символів. Імпліцитно вираженими є ті смисли, що потребують від адресата низки кроків у виявленні прихованого чи непрямого глибинного смислу. Виведення імпліцитного смислу є суттєво складнішим від експліцитного та неможливе без залучення широкого контексту. За спостереженням британської дослідниці Р. Карстон, "the 'explicit' one is a pragmatically inferred development of the linguistically encoded content while the implicit one(s) are wholly pragmatically inferred"¹ [2: 38]. Інакше кажучи, бінарність експліцитності та імпліцитності є відображенням опозиції "сказане :: імпліковане", а до певної міри навіть прирівнюється до опозиції "семантика :: прагматика" [2: 40].

У зв'язку з проникненням дихотомії експліцитності й імпліцитності у різні лінгвістичні рівні, на сторінках наукової літератури згадують імпліцитні смисли (meanings, senses), імпліцитні змісти (implicit content), імпліцитні мовленнєві акти, імпліцитні суб'єкти предикацій (implicit predication subjects), імпліцитні стратегії (implicit strategies), імпліцитне переконування і т. п. (implicit persuasion) [1; 3; 4: 59; 5: 209; 6; 7]. Ця тенденція поширилася і на перформативні висловлення. Наразі поділ перформативів на експліцитні та імпліцитні сприймається лінгвістами як даність. Більшість відомих нам досліджень перформативних одиниць мовлення оперує цією бінарністю [8-11]. Така увага до експліцитних та імпліцитних перформативів зумовлює **актуальність нашої розвідки.**

Відтак, **метою статті** є обґрунтування неможливості розгляду імпліцитних та експліцитних перформативних мовленнєвих актів (далі – МА) у дискурсі як варіантів одного й того самого явища через відсутність у імпліцитних базових властивостей, притаманних експліцитним. Корпус сучасних англомовних протестантських проповідей, які є жанром теологічного дискурсу, становить **матеріал дослідження.** Завданнями пошуку є аналіз тих одиниць мовлення, які прийнято відносити до імпліцитних перформативів; визначення ознак експліцитного перформатива.

На початку виникнення теорії мовленнєвих актів Дж. Остін протиставляв експліцитним перформативам (explicit performatives) первинні (primary performatives), до яких він зарахував "іллокутивно неоднозначні висловлення" [12: 69]. Саме цей перший поділ перформативів дав поштовх подальшим спробам їхньої класифікації. Проте такий поділ не привів до виявлення специфіки перформативних та неперформативних висловлень, а лише нівелював різницю між ними, адже сам автор теорії проголосив тотожність висловлень на кшталт наведених нижче:

- (a) *I promise I shall be there* [12]
 (b) *I shall be there.* [ibid]

Очевидно, що два висловлення можуть бути тотожними за умов широкого контексту та як складники одного й того самого діалогу. Втім, приклад (b) може функціонувати у зв'язному мовленні не тільки як обіцянка, але і як погроза, повідомлення, попередження тощо. Цим він відрізняється від прикладу (a), який не допускає багатозначності мовленнєвої дії, адже її однозначно ідентифікує перформативно вжите іллокутивне дієслово.

Не можемо не погодитися, що деякі висловлення (наприклад, "Well done!" та "I approve what you have done!") можуть взаємозамінюватися та під час виконання комунікативної дії однаково виконувати перформативну функцію попри граматичну та лексичну відмінність. Тому цілком

¹ "експліцитне значення є прагматично виведеним розгортанням лінгвістично закодованого змісту, в той час як імпліцитне значення виводиться повністю прагматичним шляхом" (переклад наш В. Р.)

слухним є віднесення таких перформативних конструкцій без іллокутивного дієслова до периферії поля перформативності разом із наборами певних мовленнєвих кліше та граматичних засобів [10: 18]. Під час спілкування такі висловлення, наділені потенціалом перформативності, знаходяться у стані латентної готовності до моменту актуалізації у мовленні.

Свого часу значного поширення досягла "перформативна гіпотеза", яка є теорією наявності так званої "перформативної рамки" у всіх без винятку актах мовлення. Підхоплена багатьма лінгвістами (Д. Вундерліх, Дж. Росс, Дж. Сьорль, Ю. Хабермас та інші) [13: 18; 14], ця гіпотеза як один із підходів до феномену перформативності викликала жваві дискусії у науковому середовищі. Прихильники цього напрямку вважають, по-перше, що "перформативний аналіз виходить із того, що наявність/відсутність наряду з експліцитним перформативом є фактом поверхневої структури речення" [15: 32], а по-друге – що у глибинній структурі будь-якого розповідного речення міститься перформативна формула (перформативний префікс або перформативний задум): *I tell you that...* Це веде до висновку, що перформативне дієслово є складовою частиною будь-якого висловлення [16: 272]. Крім того, згідно з цим підходом під поняття перформативності належать дієслова мисленнєвої та мовленнєвої діяльності (наприклад, *to speak, to say, to think, to remember* і т. ін.). Перформативним вважають будь-який акт мовленнєвого виконання (performance), що відбувається під час реального вживання мови в конкретних ситуаціях. Ця гіпотеза повністю змінює іллокутивну функцію мовленнєвих актів, не визнаючи факт наявності у перформативів основних і додаткових інтенцій чи намірів у різних комунікативних ситуаціях. Тому ми пропонуємо не вважати перформативними (ані експліцитними, ані імпліцитними) ті мовленнєві акти, які формуються шляхом додавання до них так званої перформативної "рамки" (*I order, I demand, I advise, I remind* і т. ін.), адже очевидно, що залучення цієї рамки можливе переважно на інтуїтивній основі, яка має "явні недоліки" [17: 51; 18: 26], зокрема – неоективність.

Неоективність додавання до певного МА перформативної рамки веде до висновку про можливість вважати власне перформативними лише ті МА, в яких іллокуція названа експліцитно або ж за допомогою семантичних еквівалентів перформативних виразів. Тому експліцитними перформативами постають такі МА, які містять маркер іллокуції здійсненого МА і цей показник виражений іллокутивним дієсловом чи яким-небудь із його потенційних семантико-функціональних еквівалентів. Це співзвучне з твердженням Ф. Реканаті [7: 167] про наявність в експліцитних перформативах індикатора іллокутивної сили, семантично асоційованого зі здійсненим актом.

Перейдемо до питання про сутність імпліцитних перформативів. Серед лінгвістів переважає думка про те, що імпліцитні перформативи – це недескриптивні висловлювання, позбавлені перформативного дієслова, які водночас відповідають головному критерію перформативності – еквіакціональності [10: 16; 11: 129; 19: 165]. Висловлення без експліцитного перформатива часто можуть викликати низку неоднозначних інтерпретацій іллокутивної функції [15: 28]. Саме тому наявність індикатора іллокутивної сили висловлення, за словами Ф. Реканаті, могла б "звільнити слухача від необхідності звертати увагу на контекст" [7: 20]. Ми переконані, що відсутність автореферентності, автономінативності та автоінформативності імпліцитних перформативів витісняє їх із площини перформативності, і такі перформативи повинні бути диверсифіковані від тих, які наділені вказаними властивостями. Злиття імпліцитних і експліцитних перформативів позбавляє останніх їхнього особливого статусу, якщо не сказати більше – потреби в їхньому вивченні як ідіосинкратичного лінгвістичного явища. Тож, на нашу думку, тільки експліцитні перформативи є власне перформативами.

У межах сучасних лінгвопрагматичних досліджень розроблено додаткові (окрім традиційних граматичних) критерії експліцитності МА, на основі яких можливе, зокрема, вимірювання ступеня експліцитності від нижчого до вищого [20: 2]. Першим таким параметром є наявність у структурі деяких перформативних мовленнєвих актів (далі – ПМА) "внутрішніх засобів модифікації" [20: 37]. Одні типи таких модифікаторів пом'якшують МА, інші – підсилюють. В обох випадках внутрішніми засобами модифікації можуть бути одні й ті самі мовні засоби: модальні слова, етикетні кліше, прагматичні маркери тощо. Їхня роль у дискурсі полягає у підсилленні (↑) чи послабленні (↓) іллокутивної сили висловлювань, наприклад:

(1) (↑) *I must report that two of them appear to be dead ends, while a third holds real promise (CW-06)².*

Порівн.: я повідомляю ---- я мушу повідомити.

(2) (↓) *I perhaps need to confess to you that at times in the last few months I have been tempted to conclude that our whole existence is utterly absurd (CW-06).*

Порівн.: я зізнаюся --- я, мабуть, повинен зізнатися.

(3) (↓) *Now we might retort (as I am inclined to) that knowing what's going in the organisation they're running is what senior management are paid very handsomely for (Chch-0016).*

² CW, ChCh, JWMC – ці аббревіатури є кодами проповідей, що слугують джерелом прикладів. Джерела означають Chorus of Witnesses, Christ Church та John Wesley Methodist Church відповідно.

Порівн.: ми заперечуємо --- ми могли б заперечити.

У наведених прикладах ПМА видно, що *must* інтенсифікує висловлення, яким мовець "звітує" про себе (Порівн. *I report that...*), тоді як *need* та *might* – не змінюючи іллокутивної мети цих МА, пом'якшують їхню іллокутивну силу.

Для ПМА наявність чи відсутність засобів модифікації важлива тим, що ці засоби маскують прямоту висловлення, модифікуючи прямо названу іллокутивну мету МА, або іншими словами – знижують його експліцитність.

Другим важливим показником експліцитності ПМА називають ступінь автономності висловлення відносно контексту, який його оточує: чим менше висловлення залежить від нього, тим більшою мірою воно експліцитне [20: 38]. Низька залежність від контексту сприяє ідентифікації ПМА, а висока навпаки – ускладнює її, наприклад:

(4) *In conclusion let me remind you of some words from a medieval service book from Salisbury, which you have sometimes heard sung as an anthem* (Chch-0020).

Навіть без звернення до ширшого контексту цей МА виявляє ознаки експліцитного перформатива, хоча й містить *let me*.

(5) *In answer to that question, there's much that could be said. But I will limit myself to a single point that our reading from the Gospel of John makes, and one that it makes only obliquely* (Chch-0014).

Твердження проповідника про те, що він обмежиться тільки одним єдиним пунктом із читання Євангелія, без урахування попереднього контексту, може бути сприйняте як називання якої-небудь майбутньої дії. Проте за умови сприйняття цього МА разом із цілою промовою, стає зрозумілим, що в момент мовлення пастор називає дію, яку він виконує, вимовляючи ці слова – ставить обмеження на діапазон обговорюваних питань.

(6) *But at this point I come back to Jonah*. (Chch-0009).

Цей МА показує найбільшу залежність від контексту, адже в наведеному прикладі в обсязі одного речення він може тлумачитися кількома способами. Зокрема, можна побачити в ньому опис дії фізичного наближення до кого-небудь (а саме – до Іони) та розуміти *come back* як дескриптив. Тільки слухаючи цілісну проповідь, адресат може знати те, що пастор повертається до обговорення Іони, а також те, що мовець уже відходив від цієї теми. Шляхом твердження, що він повертається, проповідник дійсно відновлює перервану лінію розмови.

Оскільки в нашому дослідженні є релевантною не стільки величина експліцитності, як саме встановлення її факту, звернемо увагу на форми / варіанти експліцитних ПМА.

Опрацювання 162 прикладів вживання експліцитних ПМА у корпусі сучасних протестантських проповідей показало, що вони переважно мають у своїй будові модальні слова й прагматичні маркери, а замість займенника першої особи однини – інклюзивну множину чи навіть "нульовий" суб'єкт дискурсу. Це дозволяє поділити експліцитні перформативи на канонічні, модифіковані та номіналізовані (див. рис. 1):

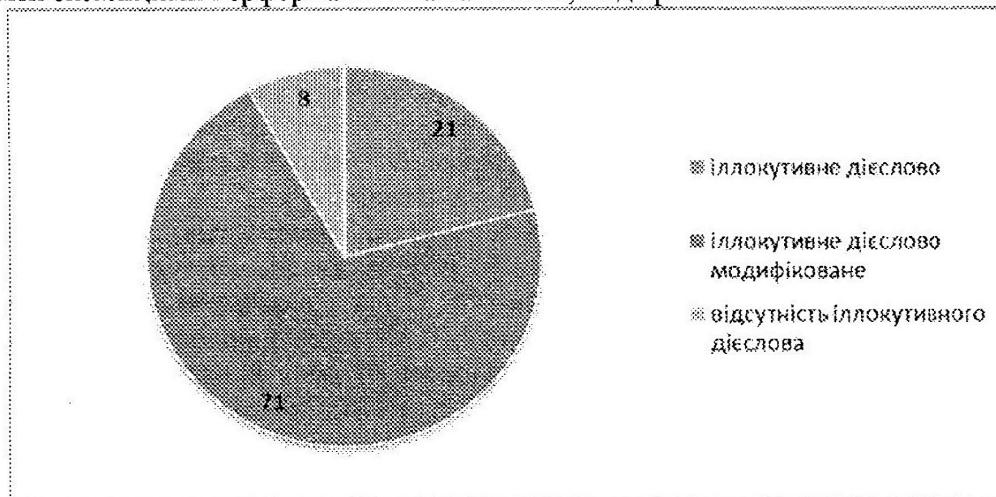

Рис. 1. Співвідношення граматичних способів вираження ПМА.

Рисунок наочно показує, наскільки більше в корпусі дослідження є таких перформативів, що виражені іллокутивним дієсловом у тому чи іншому модифікованому вигляді – 71 % (115 вживань) порівняно з ПМА, вираженими канонічною формою іллокутивного дієслова – 21 % (34 вживання). Частка тих ПМА, що виражені без участі іллокутивного дієслова, найнижча – 8 % (13 уживань). Оглянемо приклади кожного різновиду ПМА.

Канонічні:

(7) *In any of those lands, I guarantee that a baby will bring a smile to the grimmest of faces, will soften the hardest of hearts* (JWMC-0013).

Дія, яку виконує мовець у прикладі (7), названа дієсловом 1-ої особи однини, активного стану теперішнього часу дійсного способу. Адресатові нескладно зрозуміти, що цим актом мовлення проповідник дещо гарантує слухачам. У момент називання дії лексемою *guarantee* відбувається і виконання названої дії – тобто повний збіг референції до дії та її втілення.

Модифіковані:

(8) *The distortion of the parable that has given birth to the cult of the publican must be attributed in part, of course, to the sinfulness of man.* (CW-08).

Іллокутивне дієслово в цьому МА вжито не в канонічній граматичній формі. Цією конструкцією мовець маскує свою дію (приписування проблеми певній властивості людини *attribute to*) пасивним станом іллокутивного дієслова, а також – уникненням згадки про особу-виконавця дії, тобто про себе. Завдяки таким модифікаціям, висловлення пропонує адресатові думку про те, що "вердикт" виноситься не проповідником, а існує незалежно від нього. Прагматичний аналіз цього висловлювання показує, що його прототипною формою є:

I attribute the distortion of parable ...to the sinfulness of man.

Номіналізовані:

(9) *A happy Christmas to every one of you and God bless us one and all* (JWMC-0013).

(10) *But it probably is a real question whether any of us wants to attend that final banquet* (CW-01).

Проповідник у першому МА (9) опускає дієслово "бажаю", адже воно в ньому безперечно простежується. У МА (10) відсутнє дієслово "запитувати", але воно компенсоване іменниковим варіантом цього дієслова.

Здійснений огляд лексичних, граматичних та синтаксичних способів вираження перформативності виявив можливі способи вираження ПМА за участю відповідних дієслів: канонічною перформативною формою (21 %), модифікованою (71 %) та без залучення відповідного іллокутивного дієслова (8 %). Модифікована форма ПМА охоплює вживання іллокутивних дієслів у інфінітиві, пасивному стані, тривалому аспекті, а головне – із залученням модальних слів. Відтак максимально експліцитним перформативом, за цими критеріями, є такий, що позбавлений будь-яких посилюючих чи послаблюючих додаткових лінгвістичних засобів та є ідентифікованим навіть без звернення до широкого контексту.

Акціональний або діяльнісний чинник, наявний у будь-яких актах мовлення, є єдиним, що поєднує експліцитні й так звані імпліцитні перформативи. Останні не містять такого структурного компоненту, який би забезпечував їм автореферентність, автономінативність та автоінформативність, які притаманні експліцитним перформативам, а це дозволяє вважати перформативну сутність імпліцитних сумнівною. А розглянуті особливості експліцитних перформативів доводять тезу про їхню докорінну відмінність від будь-яких інших мовленнєвих актів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Безугла Л. Р. Когнітивно-прагматичні характеристики імпліцитних смислів у німецькомовному дискурсі : дис. ... доктора філол. наук : 10.02.04 / Безугла Лілія Ростиславівна. – Харків, 2008. – 570 с.
2. Carston R. The explicit/implicit distinction in pragmatics and the limits of explicit communication / Robyn Carston. – International Review of Pragmatics 1 (1), 2009. – P. 35–62.
3. Ділай М. П. Лінгвопрагматика англійських протестантських проповідей : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Ділай Маріанна Петрівна. – Львів, 2013. – 290 с.
4. Blakemore D. Understanding Utterances / Diane Blakemore. – Blackwell Publishers, 1992. – 191 p.
5. Downes W. Language and Religion : a journey into the human mind / William Downes. – New York : CUP, 2010. – 280 p.
6. Halmari H. Persuasion Across Genres : A Linguistic Approach / Helena Halmari and Tuija Virtanen. – John Benjamins Publishing, 2005. – 257 p.
7. Récanati F. Meaning and Force. The Pragmatics of Performative Utterances / Francois Récanati. – CUP, 1987. – 278 p.
8. Врабель Т. Т. Словотворча прагматика в сучасній англійській мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата філол. наук : спец. 10.02.04. "Германські мови" / Т. Т. Врабель. – Донецьк, 2005. – 22 с.
9. Ліпська Є. Л. Перформативні висловлення в сучасній німецькій мові : семантичний і когнітивно-прагматичний аспекти : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Євгенія Леонідівна Ліпська. – Київ, 2010. – 229 с.
10. Терещенко Т. В. Мовленнєві акти з перформативними виразами в сучасній німецькій мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 "Германські мови" / Т. В. Терещенко. – Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2001. – 20 с.
11. Формановская Н. И. Речевое обичие : коммуникативно-прагматический поход / Н. И. Формановская. – М. : Рус. язык, 2002. – 216 с.
12. Austin J. L. How to do things with words / John L. Austin. – Oxford : Clarendon Press, 1962. – 166 p.
13. Россолова О. А. Перформатив как координатор коммуникативного взаимодействия и средство адресованности : автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.01 "Русский язык" / О. А. Россолова. – Москва, 2008. – 24 с.
14. Sadock J. M. On the performatadox, or a semantic defense of the performative hypothesis / Jerrold M. Sadock. – University of Chicago Working Papers in Linguistics, Vol. 1, 1985. – P. 160–169.

15. Падучева Е. Е. Высказывание и его соотносительность с действительностью / Е. Е. Падучева. – М. : Наука, 1986. – 271 с.
16. (CODL) The Concise Oxford Dictionary of Linguistics / P. Matthews. – OUP, 2005. – 410 p.
17. Rose K. S. Speech acts and questionnaires : The effect of hearer response / Kenneth S. Rose // Journal of Pragmatics. – 1992. – Vol. 17. – P. 49–62
18. Edmondson W. Spoken Discourse. A model for analysis / Willis Edmondson. – Longman, 1981. – 217 p.
19. Макаров М. Л. Основы теории дискурса / М. Л. Макаров. – Москва : Гнозис, 2003. – 280 с.
20. Stadler S. A. Coding speech acts for their degree of explicitness / Stefanie Alexa Stadler // Journal of Pragmatics. – 43, 2011. – P. 39–50.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Bezugla L. R. Kognityvno-pragmatychni kharakterystyky implitsytnykh smysliv u nimetskomovnomu dyskursi [Cognitive and Pragmatic Characteristics of Implicit Senses in the German Language Discourse] : dys. ... doktora filol. nauk : 10.02.04 / Bezugla Liliia Rostyslavivna. – Kharkiv, 2008. – 570 s.
2. Carston R. The explicit/implicit distinction in pragmatics and the limits of explicit communication / Robyn Carston. – International Review of Pragmatics 1 (1), 2009. – P. 35–62.
3. Dilay M. P. Lingvopragmatika angliyskikh protestantskikh propovidey [Pragmatics of English Protestant Sermons] : diss. ... kand. filol. nauk : 10.02.04 / Dilay Marianna Petrivna. – Lviv, 2013. – 290 s.
4. Blakemore D. Understanding Utterances / Diane Blakemore. – Blackwell Publishers, 1992. – 191 p.
5. Downes W. Language and Religion : a journey into the human mind / William Downes. – New York : CUP, 2010. – 280 p.
6. Halmari H. Persuasion Across Genres : A Linguistic Approach / Helena Halmari and Tuija Virtanen. – John Benjamins Publishing, 2005. – 257 p.
7. Récanati F. Meaning and Force. The Pragmatics of Performative Utterances / Francois Récanati. – CUP, 1987. – 278 p.
8. Vrabel' T. T. Slovtvorcha pragmatyka v suchasniy angliys'kiy movi [The Word-Formation Pragmatics in the Contemporary English] : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenya kand. filol. nauk : spets. 10.02.04. "Germans'ki movy" / Vrabel' T. T. – Donetsk, 2005. – 22 s.
9. Lips'ka Ye. L. Performatyvni vyslovlennya v suchasniy nimetskiy movi : semantychnyy i kognityvno-pragmatychnyy aspekty [Performative Utterances in the Contemporary German : Semantic and Cognitive-Pragmatic Aspects] : dys. kand. filol. nauk : 10.02.04 / Yevgeniya Leonidivna Lips'ka. – Kyiv, 2010. – 229 s.
10. Tereshchenko T. V. Movlennevi akty z performatyvnyymi vyrazamy v suchasniy nimetskiy movi [Speech Acts with Performative Utterances in the Contemporary German] : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenya kand. filol. nauk : spets. 10.02.04 "Germans'ki movy" / T. V. Tereshchenko. – Kyiv, 2001. – 20 s.
11. Formanovskaya N. I. Rechevoe obshchenie : kommunikativno-pragmaticheskiy podkhod [Verbal Communication : the Communicative-Pragmatic Approach] / N. I. Formanovskaya. – Moskva : Rus. yazyk, 2002. – 216 s.
12. Austin J. L. How to do things with words / John L. Austin. – Oxford : Clarendon Press, 1962. – 166 p.
13. Rossolova O. A. Performativ kak koordinator kommunikativnogo vzaimodeystviya i sredstvo adresovannosti [The Performative as a Communicative Interaction Coordinator and a Means of Addressing] : avtoref. diss. na soiskanie uch. stepeni kand. filol. nauk : spets. 10.02.01 "Russkiy yazyk" / O. A. Rossolova. – Moskva, 2008. – 24 s.
14. Sadock J. M. On the performativ, or a semantic defense of the performative hypothesis / Jerrold M. Sadock. – University of Chicago Working Papers in Linguistics, Vol. 1, 1985. – P. 160–169.
15. Paducheva E. E. Vyskazyvanie i ego sootnesionnost' s deystvitel'nostyu [An Utterance and its Correlation with the Reality] / E. E. Paducheva. – Moskva : Nauka, 1986. – 271 s.
16. (CODL) The Concise Oxford Dictionary of Linguistics / P. Matthews. – OUP, 2005. – 410 p.
17. Rose K. S. Speech acts and questionnaires : The effect of hearer response / Kenneth S. Rose // Journal of Pragmatics. – 1992. – Vol. 17. – P. 49–62
18. Edmondson W. Spoken Discourse. A model for analysis / Willis Edmondson. – Longman, 1981. – 217 p.
19. Makarov M. L. Osnovy teorii diskursa [Fundamentals of Discourse Theory] / M. L. Makarov. – Moskva : Gnozis, 2003. – 280 s.
20. Stadler S. A. Coding speech acts for their degree of explicitness / Stefanie Alexa Stadler // Journal of Pragmatics. – 43, 2011. – P. 36–50.

Матеріал надійшов до редакції 01.09. 2014 р.

Вавринчик Р. Я. Эксплицитные и имплицитные речевые акты.

В статье уточняется понимание имплицитных и эксплицитных перформативных речевых актов в современной лингвопрагматике и обосновывается, почему целесообразнее изучать последние – ведь только они являются уникальными дискурсивными элементами, которые безошибочно указывают на иллюкутивную силу речевого действия, реализованного говорящим. Выяснено, что эксплицитные перформативные речевые акты бывают трех разновидностей – каноническими, модифицированными и номинализированными. А отсутствие средств модификации и низкая зависимость от контекста обеспечивают более высокую эксплицитность.

Ключевые слова: речевые акты, имплицитные перформативы, эксплицитные перформативы, иллокуция, контекст, действие.

Vavrinchik R. Ya. Explicit and Implicit Performative Speech Acts.

Since the linguistic dichotomy of explicitness and implicitness has found its reflection also in the performatives, it became relevant to clarify the nature of explicit and implicit performatives. While the traditional approach treats the both types as the variants of the same phenomenon, we argue that only the explicit performatives truly deserve the status of unique language means. Their uniqueness is ensured by their ability to nominate themselves which occurs in a number of ways, but prevailingly – with the illocutionary verbs. Our observations are made on the material of contemporary protestant sermons produced in English. The combination of the pragmatic analysis and the contextual method has allowed us to arrive at a number of conclusions. Firstly, the disadvantageousness of the 'performative hypothesis' approach to the speech acts is shown. Treating all the speech acts – even those lacking the corresponding illocutionary verb – as the performative ones is fallacious. Secondly, inability of the implicit performatives to refer to themselves and compelling the recipient to add a performative 'frame' to any utterance produced by the speaker raises a boundary between the genuine performatives and any other utterances. Thirdly, only those characterized by self-reference, self-nominating and self-informing are considered to be proper performatives – explicit ones.

Key words: speech acts, implicit performative, explicit performative, illocution, context, action.